

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства», виконаної аспірантом кафедри менеджменту, логістики та економіки Плехановою Тетяною Євгенівною для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка»

Рецензенти у складі доктора економічних наук, професора Ястремської О. М. та доктора економічних наук, професора Чмутової І. М. рішенням вченої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (протокол № 2 від 25.06.2020 р.) призначені для проведення попередньої експертизи дисертації «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства», виконаної аспірантом кафедри менеджменту, логістики та економіки Плехановою Тетяною Євгенівною для здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка», на основі вивчення і аналізу дисертації та наукових публікацій Плеханової Т. Є. та за результатами фахового семінару, який відбувся на розширеному засіданні кафедри менеджменту, логістики та економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця (протокол № 1 від 19.08.2020 р.) дійшли висновку про таке:

1. Науковий рівень дисертації відповідає діючим вимогам до атестації здобувачів ступеня доктора філософії, а саме Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167, а саме:

щодо пункту 10 – дисертація є кваліфікаційною науковою працею, виконаною особисто здобувачем, характеризується єдністю змісту, має встановлену вимогами структуру: анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки, містить наукові положення, що мають наукову новизну, істотне значення в галузі економіки.

Актуальність теми дослідження.

Посилення невизначеності умов господарювання підприємств та необхідність забезпечення конкурентних переваг у довгостроковій перспективі зумовлюють необхідність розробки та впровадження інноваційних проектів з урахуванням впливу чинників ризиків зовнішнього і внутрішнього середовища з метою забезпечення стратегічного розвитку підприємства. Законом України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» № 3715-VI від 05.12.2012 р. визначає стратегічні пріоритетні напрями інноваційної діяльності на 2011-2021 роки, в рамках яких може здійснюватися інноваційна діяльність

на підприємствах. Наявні статистичні дані щодо нежиттєздатності новостворених проектів та підприємств впродовж перших років свого існування (частка закритих нових підприємств та проектів у Європі варіюється у середньому від 5% до 25%) свідчать про актуальність проблематики оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємств. Саме тому удосконалення методичних підходів та інструментарію оцінювання ризиків інноваційної діяльності, а також впровадження системи оцінювання ризиків в процес стратегічного планування розвитку підприємств з метою підвищення ефективності використання наявного потенціалу підприємства та можливостей зовнішнього середовища є важливим завданням, що стоїть перед сучасними підприємствами та актуалізує тему дисертації, виконаної Плехановою Т. Є.

Актуальність роботи підтверджується також її зв'язком з науковими дослідженнями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темами: «Стратегічне управління ризиками інвестування інноваційного розвитку підприємств» (номер державної реєстрації 0116U005217), де автором було узагальнено теоретичні підходи до змісту інноваційного процесу з метою оцінювання ризиків, узагальнено світовий досвід управління ризиками, оцінено ризики інноваційних проектів та розроблено пропозиції щодо методів стратегічного управління ризиками інвестування інноваційного розвитку підприємства; «Оцінка та прогнозування ефективності діяльності ПСП «Пісківське» (номер державної реєстрації 0118U000065), де автором узагальнено теоретико-методичні основи оцінки та прогнозування ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств. А також в рамках теми «Управління економічною ефективністю діяльності підприємств» (номер державної реєстрації 0118U000786) автором було удосконалено методичні підходи щодо оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства.

Наукова новизна. Результати дослідження дисертанта мають різний ступінь наукової новизни, основні положення якої полягають у такому:

удосконалено:

методичний підхід до оцінювання ризику інноваційної діяльності підприємства, який на відміну від існуючих базується на відповідності оцінок факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища стадіям життєвого циклу інноваційного проекту та виділенні пріоритетних ризикоутворюючих факторів, що дозволить порівнювати ризикованість потенційних інноваційних проектів при реалізації стратегії розвитку підприємства;

методичний інструментарій визначення ризику інноваційного проекту, який, на відміну від відомих, ґрунтується на запропонованій функції

«виживання» досліджених проектів, розрахунку інтенсивності закриття проектів, результаті оцінки ризиків проектів на кожному їх етапі, порівнянні проектів з метою визначення найбільш перспективних для стратегічного планування розвитку підприємства;

науково-методичний підхід до стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності, відмінність якого полягає у визначенні ризику нереалізації інноваційних проектів залежно від ризику нереалізації кожного їх етапу та виявленні області ризику, що дає можливість обирати послідовність стратегічних дій, керуючись критерієм мінімізації ризиків;

методичне забезпечення процесу імплементації системи оцінювання ризиків інноваційної діяльності у процес стратегічного планування розвитку підприємства, яке відрізняється від існуючих визначенням послідовності дій в оцінюванні ризиків на основі виявленого етапу життєвого циклу підприємства та переліку наявних та необхідних етапів стратегічного планування розвитку підприємства на етапі оцінювання обраних стратегій та оцінювання ризиків інноваційної діяльності запропонованих проектів;

набули подальшого розвитку:

понятійний апарат щодо уточнення поняття стратегічного планування розвитку підприємства, завдяки комплексному врахуванню складових розвитку на кожній стадії життєвого циклу для забезпечення бажаних змін та розгляді процесу стратегічного планування з точки зору врахування послідовності процесів формування та реалізації інноваційних проектів, що дозволить забезпечити раціональність використання економічних ресурсів, підвищити ефективність стратегічних цілей життєдіяльності підприємства;

класифікація ризиків інноваційної діяльності, що, на відміну від існуючих, доповнена та теоретично обґрунтовано практично значущою ознакою «за етапами життєвого циклу інноваційного проекту» та дає змогу виділити ризики інноваційної діяльності (ризик етапу фундаментальних досліджень, ризик етапу прикладних досліджень, ризик етапу дослідно-конструкторських робіт, ризик етапу впровадження, ризик етапу виходу на ринок, ризик етапу зростання/удосконалення, ризик етапу зрілості, ризик етапу уповільнення, ризик етапу спаду, ризик етапу виходу з ринку) на кожному етапі планування розвитку підприємства.

Практична цінність розробок підтверджується їх застосуванням у діяльності підприємств, зокрема: на ТОВ «НВЦ ТРС» апробовано методичний підхід щодо виконання робіт за окремими етапами інноваційного процесу, що

засвідчує довідка № 086/16 від 06.12.2016 р., на ТОВ «ТД «Шепетівський цукор» апробовано методичний підхід оцінювання ризиків інноваційної діяльності на основі вдосконалення процесу імплементації системи оцінювання ризиків на підприємстві, що засвідчує довідка № 01 від 21.01.2020 р., на ХФ КП «ХТМ» апробовано методичний підхід щодо оцінювання загального ризику інноваційної діяльності з урахуванням факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, що засвідчує довідка № 20/45-114 від 11.06.2020 р., на ВКПП «Укрторгобладнання» апробовано методичний підхід щодо стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності, що засвідчує довідка № 17 від 18.06.2020 р.

Оформлення дисертації відповідає діючим вимогам, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40. Робота виконана в науковому стилі, її зміст викладено в логічній послідовності розв'язування завдань дослідження.

Щодо пункту 11 – всі наукові результати дисертації опубліковані, апробація результатів є достатньою. У відкритому друці за темою дисертації опубліковано 24 праці, у тому числі: 1 стаття у періодичному науковому виданні іншої держави, яка входить до Організації економічного співробітництва та розвитку і Європейського Союзу (Чеська Республіка), 6 статей в наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз (Index Copernicus), 3 статті у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, 14 тез доповідей та матеріалів конференцій. Загальний обсяг опублікованих праць за темою дисертації становить 9,8248 ум.-друк. арк., з них особисто здобувачеві належить 6,8934 ум.-друк. арк.

Здобувач також має одне Свідоцтво про реєстрації авторського права на твір «Improvement of methodical approaches for risk assessment of innovative activity in strategic planning of enterprise development» № 98009 від 11.06.2020 р.

В опублікованих працях здобувача повністю відображено сутність та зміст отриманих результатів дослідження та їхня наукова новизна. Результати дослідження доповідались і отримали позитивну оцінку на міжнародних науково-практичних конференціях. З огляду на це апробація результатів дисертаційної роботи є достатньою.

Публікації, що відтворюють наукові результати дисертації:

Статті, у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та Європейського Союзу:

1. Pliekhanova T. Generalization of the theoretical approaches to the risk

assessment of innovative activities in dependence on the stage of the life cycle of the innovation project. *European journal of economics and management*. 2019. Issue 6. Vol. 5. P. 113–120. (Index Copernicus).

Статті у наукових виданнях, що входять до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus:

2. Плеханова Т. Є. Визначення факторів ризику зовнішнього середовища підприємства, що реалізує інноваційні проекти. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент»*. 2017. № 24. Ч. 1. С. 130 – 134. (Index Copernicus).

3. Плеханова Т. Є. Визначення факторів ризику внутрішнього середовища підприємства при плануванні інноваційного розвитку. *Бізнес-навігатор*. 2017. № 4-2 (43). С. 22–28. (Index Copernicus).

4. Верещагіна Г. В., Плеханова Т. Є. Управління інноваційним розвитком стартапів з метою зниження ризиків венчурного інвестування. *Вісник ХНАУ ім. В. В. Докучаєва. Серія «Економічні науки»*. 2018. № 2. С. 30–36. (Index Copernicus). *Особистий внесок здобувача: розглянуто етапи життєвого циклу стартапів на основі кривої Гартнера та моделі Customer Development*.

5. Vereshchahina H., Pliekhanova T. Improvement of methodical approaches for risk assessment of innovative activity in strategic planning of enterprise development. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки»*. 2020. № 5 (37). Т. 1. С. 22–32. DOI: 10.25313/2520-2294-2020-5-6037. (Index Copernicus). *Особистий внесок здобувача: обґрунтовано послідовність та склад етапів методичного підходу, який дає змогу виділити найбільш ризикоутворюючі фактори на кожному етапі життєвого циклу інноваційного проекту, а також методичного підходу, який дасть змогу попередньо оцінити ймовірність реалізації/нереалізації проекту в залежності від наявної статистичної інформації щодо інноваційних проектів та спрогнозувати можливість закриття проектів за допомогою аналітичних моделей, та дозволяє оцінити ризик, притаманний як окремим етапам життєвого циклу інноваційного проекту так і інноваційному проекту на певний запланований проміжок часу*.

6. Vereshchahina H., Pliekhanova T. Improvement of the definition of strategic planning of enterprise development. *Економіка та держава*. 2020. № 6. С. 192–200. (Index Copernicus). *Особистий внесок здобувача: узагальнено теоретичні підходи щодо визначення понять «стратегія», «розвиток підприємства», «планування» та «стратегічне планування розвитку підприємства» з використанням морфологічного та контент-аналізу*.

7. Vereshchahina H., Pliekhanova T. Implementation of a system for assessing the risks of innovation in strategic planning of enterprise development.

Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: «Економічні науки». 2020. № 6 (38). С. 17–23. DOI: 10.25313/2520-2294-2020-6-6140. (Index Copernicus). Особистий внесок здобувача: обґрунтовано послідовність та склад етапів, а також особливості впровадження процесу оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства; запропонована класифікація ризиків за етапами життєвого циклу інноваційного проекту.

Статті у наукових фахових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз:

8. Плеханова Т. Є. Визначення сутності інноваційних ризиків. *Управління розвитком*. 2017. № 3–4 (189–190). С. 82–88.

9. Верещагіна Г. В., Плеханова Т. Є. Впровадження системи ризик-менеджменту на підприємстві в умовах інноваційної діяльності. *Modern Economics*. 2018. № 7. С. 41–51. Особистий внесок: узагальнено теоретичні підходи щодо визначення сутності поняття «стратегія» та процес управління ризиками на підприємстві в частині оцінювання ризику.

10. Тімонін О. М., Верещагіна Г. В., Плеханова Т. Є. Динаміка впливу факторів ризиків з урахуванням маркетинга життєвого циклу стартапу. *Modern Economics*. 2018. № 9. С. 113–123. DOI: 10.31521/modecon.V9(2018)-14. Особистий внесок: проаналізовано вплив факторів ризику на допроектній стадії розвитку стартапу, на етапі стартапу та етапі виходу.

Публікації за матеріалами конференцій:

11. Плеханова Т. Є. Стратегічне планування інноваційного розвитку підприємства. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. (Харків, 17-18 листопада 2016 р.). Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2016. С. 200–202.

12. Плеханова Т. Є. Аналіз основних підходів до визначення поняття «інноваційний ризик». Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 30-31 березня 2017 р.). Харків: Видавець ФОП Панов А. М., 2017. С. 113–114.

13. Плеханова Т. Є. Роль персоналу в процесі визначення факторів ризику інноваційної діяльності. Управління економічними процесами: сучасні реалії і виклики: тези доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Мукачєво, 22-23 березня 2017 р.). Мукачєво: Мукачівський державний університет, 2017. С. 150–151.

14. Pliekhanova T. Ye. Analysis of the main risk optimization methods of enterprise that implements innovative projects. The global competitive environment: development of modern social and economic systems: international scientific conference (Chisinau, April 21, 2017). Riga: Baltija Publishing, 2017. P. 63–65.

15. Pliekhanova T. Ye. Current problems of strategic planning of economic

development of the enterprise. Розвиток європейського простору очима молоді: економічні, соціальні та правові аспекти: матеріали всеукр. наук.-практ. конф. докторантів, молодих учених та студентів (Харків, 28 квітня 2017 р.). Харків: ФОП Панов А. М., 2017. С. 1489–1493.

16. Плеханова Т. Є. Роль життєвого циклу проекту у стратегічному плануванні розвитку підприємства. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 1-2 червня 2017 р.). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. С. 267–269.

17. Плеханова Т. Є. Аналіз проблем інноваційного розвитку підприємств України. Сучасний стан та перспективи розвитку економіки, обліку, фінансів та управління в Україні та світі: збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Полтава, 14 листопада 2017 р.). Полтава: ЦФЕНД, 2017. С. 109–111.

18. Плеханова Т. Є. Аналіз основних етапів стратегічного планування розвитку підприємства. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 16-17 листопада 2017 р.). Харків: ФОП Лібуркіна Л. М., 2017. С. 192–195.

19. Плеханова Т. Є. Аналіз показників оцінювання інноваційного розвитку підприємства. Перспективи інноваційного розвитку економіки: сучасні підходи та напрями: матеріали доповідей міжнар. наук.-практ. конф. (Ужгород, 17-18 листопада 2017 р.). Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2017. Ч. 2. С. 22–25.

20. Плеханова Т. Є. Сприйняття інноваційних змін працівниками підприємств. Сучасні проблеми управління підприємствами: теорія та практика: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 29-30 березня 2018 р.). Харків: Видавець ФОП Мезіна, 2018. С. 93–94.

21. Плеханова Т. Є. Стратегії інноваційного розвитку підприємства. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 31 травня - 1 червня 2018 р.). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 131–132.

22. Pliekhanova T. Ye. Analysis of main directions of economic development of the enterprise. Сучасні тенденції в економіці та управлінні: матеріали IV міжнар. наук.-практ. конф. (Запоріжжя, 9 червня 2018 р.). Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2018. С. 58–60.

23. Vereshchagina G. V., Pliekhanova T. Ye., Karpenko L. A. Definition and evaluation of the risk factor influence on startup's life stage marketing management. The Modern Trends in the Development of Business Social Responsibility: II International Scientific Conference (Lisbon, June 29th, 2018). Riga: Baltija Publishing, 2018. Part II. P. 7–9. *Особистий внесок здобувача: розглянуто можливість оцінки впливу факторів ризику на етапи життєвого циклу*

стартапу шляхом опитування експертів.

24. Vereshchagina H., Pliekhanova T. Business development: essence concept and main strategies. Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 30-31 травня 2019 р.). Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. С. 212–213. *Особистий внесок здобувача: узагальнено теоретичні підходи щодо визначення поняття «розвиток підприємства».*

Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір

13. Плеханова Т. Є. Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір. Літературний письмовий твір наукового характеру «Improvement of methodical approaches for risk assessment of innovative activity in strategic planning of enterprise development». – № 98009 від 11.06.2020 р.

2. Науковий рівень дисертації відповідає діючим вимогам пункту 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167 – **всі наукові результати, що виносяться на захист і висвітлені у дисертації, одержані особисто здобувачем.** Дисертаційна робота є самостійно виконаною кваліфікаційною науковою працею, в якій викладено авторський підхід до розробки теоретичних і методичних положень та рекомендацій щодо оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства.

У дисертаційній роботі особисто автором розвинений понятійний апарат щодо уточнення поняття стратегічного планування розвитку підприємства; введено теоретично обґрунтовану та практично значущу класифікаційну ознаку «за етапами життєвого циклу інноваційного проекту»; удосконалено методичний підхід до оцінювання ризику інноваційної діяльності з урахуванням факторів ризику зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства; удосконалено методичний інструментарій визначення ризику інноваційного проекту; удосконалено методичне забезпечення процесу імплементації системи оцінювання ризиків у процес стратегічного планування розвитку підприємства; удосконалено науково-методичний підхід до стратегічного планування розвитку підприємства на основі оцінки ризиків інноваційної діяльності.

Усі результати, які винесено автором на захист, отримані самостійно і містяться в опублікованих роботах. У роботах, опублікованих у співавторстві, використані тільки ті ідеї, положення та розрахунки, які є результатом особистих наукових пошуків. Особистий внесок дисертанта у колективні наукові роботи конкретизовано у списку праць здобувача, наведеному вище.

3. Загальний висновок. Подана на рецензування дисертаційна робота «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» здобувача Плеханової Тетяни Євгенівни відповідає спеціальності 051 «Економіка», відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

Автор роботи, Плеханова Тетяна Євгенівна, може бути представлена до публічного захисту наукових досягнень у формі дисертації на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 05 «Соціальні поведінкові науки» зі спеціальності 051 «Економіка».

4. Рішенням фахового семінару, проведеного на розширеному засіданні кафедри менеджменту, логістики та економіки (протокол № 1 від 19.08.2020 р.), УХВАЛИЛИ:

1. Визнати, що дисертаційна робота «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» здобувача Плеханової Тетяни Євгенівни відповідає спеціальності 051 «Економіка».

2. Визнати, що Плехановою Тетяною Євгенівною опубліковано по темі дисертації 24 наукові праці, які розкривають основний зміст дисертації, відображають наукову новизну отриманих результатів і відповідають вимогам пунктів 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

3. Визнати, що дисертаційна робота «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» здобувача Плеханової Тетяни Євгенівни відповідає вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, а саме вимогам пунктів 9, 10, 11 і 12 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 06.03.2019 р. № 167.

4. Рекомендувати вченій раді університету розглянути у якості опонентів за дисертацією Плеханової Тетяни Євгенівни на тему «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» таких учених:

Ілляшенко Сергія Миколайовича, доктора економічних наук, професора, професора кафедри менеджменту інноваційного підприємництва та міжнародних економічних відносин, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Міністерство освіти і науки України;

Репіну Інну Миколаївну, доктора економічних наук, професора, завідувача кафедри бізнес-економіки та підприємництва, Київський національний університет імені Вадима Гетьмана, Міністерство освіти і науки України.

5. Рекомендувати дисертацію Плеханової Т. Є. на тему «Оцінювання ризиків інноваційної діяльності у стратегічному плануванні розвитку підприємства» до публічного захисту у спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 051 «Економіка» після її утворення рішенням МОН України та опублікування на сайті МОН України відповідного наказу.

Рецензенти:

д. е. н, професор, завідувач кафедри менеджменту, логістики та економіки ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Олена ЯСТРЕМСЬКА

д. е. н, професор, професор кафедри менеджменту та бізнесу ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Ірина ЧМУТОВА

22.08.2020 р.

ХНЕУ ім. С. Кузнеця
ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
№0207/21
Начальник відділу кадрів
Олександр Кошаров